

DOSYA/ GÖZLEM VE GÖRÜŞLER**DEPREM ve TOPLUMSAL ÖRGÜTLENME***Cavit OLGUN*, Murat CİVANER***

Bu kurgu Adapazarı üzerinden yapılmıştır.

Cehennem sıcaklık üzerinden değil, toz toprak üzerinden planlanmıştır. Yıkımın nerede olduğu tesbit edilememiştir. Resmi örgütler ortalıkta bulunmadığı için siviller üzerinden bir kurgu tahmin edilmeye çalışılmıştır.

Size tuhaf gelebilir ama, sivillerin büyük bir kısmı telsiz taşımamaktadır ve o bildiğiniz yelekleri üstlerinde yoktur.

Bölgeye dair faaliyetler her akşam ilgili teşkilatlar ve teşkilleri tarafından değerlendirilmekte, geçmişe ve geleceğe dönük tasarımlar ilan edilmektedir.

Nihayetinde anlatacağımız şeyler, orada ve burada görebildiklerimizdir.

Adapazarı Koordinasyon Kurulu

Şehrin terk edilmiş merkezinde halka dair hissiyatı kuvvetli örgütler, kurdukları çadırlarda aş, ekmek ve kültür dağıtmaya çalışıp, mutlak muhalif hattı humayunu tariflemek üzeredirler. Burada İnsan Hakları Derneği, KESK temsilcisi, SES, TMMOB temsilcisi, TTB ve kendisini halkın mağduriyeti üzerinden taraf hisseden sol parti temsilcilerinden oluşan şehir hedefli sorun saptaması ve çözüm ortaklı örgütlenme var edilmeye çalışılmıştır.

Felaketin yarattığı şuur bulanıklığı üzerinden var edilmeye çalışılan koordinasyon ve yardımların organizasyonu, kendi içinde normal hayata dair ilişkileri, kavgaları, birliklikleri, ayrılıkları habire ana eksen olarak orta yere koymaktadır.

Aynı dönemde bölge üzerinde farklı teşkilatların mağduriyet tanımı ve hesapları var olagelmıştır. Aynı şehirde Sedat Peker'in olağandışı durumlarda bölgede yarattığı faaliyet tarzı, halkın ihtiyaçları ile kurguladığı politik eksen ve vade, beklenen toplumsal gelecek üzerinden kendi iç tutarlılığını korumaktadır. İlgili şahıs ve olağan koşullarda var olagelen toplumsal örgütlenme, hiç

de paniğe kapılmadan, olağandışı durumlar ve sonrası için iktidarı ve iktidarsızlığı bütünlüklü düşünebilecek şiddeti ve selameti bir cümle içinde kullanabilmiştir.

"Depremden sonraki karmaşa günlerinde trafiği düzenlemek için kamunun hızlı ve şiddetli örgütlenmesi bir örnek buna. İki şeritli yollar, ortada ambulanslar için bir boşluk bırakabilmek için üç şeride ayrılmış. Dışta kalan iki şeridi korumak için mahallenin cevval çocukları toplanmış, ağabeyleri ellerine kalın birer sopa vermiş. İşte örgütlü sivil toplum, olağandışı bir durumda ellerine geçen olağan sopalarla, ortadaki şeride geçmeye yeltenen arabaları iştahla dövüyor."

Dep-Der

"Kıraç boz ovalarda, boz kuşlar, boz kelebekler, boz yılanlar, yaşama şansını yüksek tutarlar; evrim kendi doğasını yaratır."

Adapazarı'nda süregitmekte olan yardım organizasyonu, ilgili samimi örgütlerce o meşhur meydan ve otağda "koordinasyon" tarifi üzerinden var edilmeye çalışılmıştır. Bu arenada/alanda faaliyetini tanımlayan, tarifleyen, halktan yana örgütler, olağan zaafiyetlerini ve amaçlarını ortaklaştırmak üzere eşgüdüm toplantılarını sürdürmüşlerdir. Fakat acil sorunların azalagitmesi, ortak amaçları da küçültmüştür. Hatta küçülen amaçlar büyüyen ayrılıkları ortaya çıkarmaya başlamıştır. Koordinasyon dekoordine olmaya başlamıştır. Çözüm, açmazları açar hale getiren ve sorunu tarif ederek ortaya çıkan Dep-Der'dir. Dep-Der, depremin olağandışı durumun kendisi ve mağdurlarını birarada düşünen, amacı, hedefi, kitlesi tanımlı bir örgütlenme talebidir:

"17 Ağustos depreminin ardından Adapazarı'na da diğer bölgelere olduğu gibi yoğun bir şekilde gönüllüler aktı. Bu gönüllülerin çalışmaları depremin ilk sürecinde anlamlı ve oldukça faydalı olmasına rağmen zaman geçtikçe, ilk anlardaki yoğunluğunu ve etkinliğini kaybetmeye başladı. Değişen ihtiyaçlara göre de şekil ve içerik değiştirdi. Bu süreçte en çok beliren ve bir ihtiyaçtan öte, olmazsa olmaz koşul olan yerel insiyatiflerin

* Dr., SSK Karşıyaka Dispanseri, Adana

** Dr., Dokuz Eylül ÜTF, Tıbbi Etik AD, İzmir

geliştirilmesi öne çıktı. Dep-Der tam da bu öngörülerle tartışılmaya başlandı."

Kent dışından gelen gerek insan gerek maddi yardımların azalacağı ve süreç içinde doğal olarak da tamamen biteceği çok açıktı. Tüm bunların ötesinde sorunları en iyi onu yaşayanların ve birinci dereceden muhataplarının çözebileceği genel gerçeğiyle, depremzedenin kendi "öz örgütünün" oluşturulması tasarlandı. Burada en önemli belirleyen, Bölge insanının kendi araçlarına ve kendi çözümlerine sahip olmasıdır. Bu amaçla yaklaşık üç aylık bir sürede ulaşılabilen mahallelerde toplantılar yapılarak "aracın" kendisi tartışmaya açıldı. Bu tartışmaların Adapazarı'nın genel sosyo ekonomik ve siyasal özelliklerinden dolayı çok sağlıklı ve verimli olduğu söylenese de, yine de derneğin genel çatısını oluşturabilmek adına verilere ulaşılabildi. Derneğin yönetim kurulu ve kurucu üyeleri bu toplantılardan çıkan gönüllülerle oluşturuldu.

...Tavrını ve varlığını halktan yana koyan her insan ve kuruluş bizim doğal ittifakımızdır.

...Artık bölgede kuru bir "insani yardım" süreci tükenmiştir. Bunu aynı şekilde devam ettirmeye çalışmak, belki de hiç de farkında olmadan kurulu statükoyu devam ettirmeye hizmet edecektir. Ayrıca bu yardım biçiminden vazgeçilerek depremzedeler kendiyile bırakılmalıdır. Çünkü; bölgeye gelen insanların da gözlemediği gibi "bu biçim" insanları atillaştırmakta ve zaten buna hazır olan insanları tembelleştirmektedir.

Süreç değişmiştir ve bu yeni sürecin ihtiyaçları farklıdır. Bu farklılıkların daha iyi anlaşılması gerekmektedir. Aksi takdirde çok iyi niyetli çabalar hiç de iyi sonuçlar vermeyecektir. Şimdi depremzedenin kendini öne çıkarma zamanıdır. Ve tüm faaliyetler bunu hedeflemelidir. Özellikle de Adapazarı gibi bölgelerde "kent bir bütün" olarak yeniden kuruluşu öne çıkarılmalı ve halktan, insandan yana olan örgütlenmelidir" (**Dep-Der Yönetim Kurulu tanıtım bildirisi**)

Dep-Der ve diğer örgütlenme tarzları, hedefleri, amaçları olağandışının kendisiyle çok daha fazla ilgili olduğundan dolayıdır ki, sürecin olağanlaşma eğilimine girmesi amaçsızlığı getirmiş ve yaratılan heyecan ve hezeyanı anlamsızlaştırmıştır. Dep-Der kendi tarifi ve hedefleri ile doğru bir safta olmasına rağmen, toplumsal vaziyet ve gidişat kendi dengeleri içinde var olma şansını giderek azaltmıştır.

Toplum katılımı meselesi kurgularımızı, hayallerimizi ele verir bazen. Ve bizler arabanın çarptığı kör adamı gözleri görür düşünür, görürüz düşümlüde. Ya da benzer arabalar kör adamın gözlerini açar, memleketin trafiğinde tüm bunlar var olagider. Olmamış depremi var kabul ederiz ya da olmuş depremi yok saymaya bir o kadar hazırızdır. "Teşkilat"lar da bizden bağımsız organizmalar değildir.

"Ben başından beri biliyordum Sarıpınar'da deprem olmadığını. Ama şaşırđım. Hadi seni biliyorum, ama bu

halk nasıl da deprem olduğunu bu kadar benimsemiş, hayret...

Cevap: Haşmetlim, bizim halkımız her daim milli zelzele şuuruna sahiptir efendim. Sarıpınar, 1814"

"Sarıpınar ve dahi İstanbul'u ve dahi Osmanlı'yı ve hatta hatta bil cümle alemi bir göbek atışıyla sarsan senmişsin. Hadi bakalım görelim marifetini bre kadın." ("**Değirmen**" filminden).

Milli meselelerde yahut diğer vicdani durumlarda söylenecek söz bulmak, müdahalelerle ve hukuki süreçlerle ilgili hakiki tartışmaları orta yere koyabilir. Diğer yandan sivilcilik, resmîlik ve TTB ve dahi abarttığımız varlık biçimimiz, tartışmalarda yeni şekilleri ve renkleri ortaklık yere bırakıp gidebilir.

Doğal felakete hiç de hazırlıklı olmayan resmi otorite (devlet ve organları) ortaya çıkan olağandışı durumda, alanı sivil toplum kuruluşları, demokratik kitle örgütleri ve diğer gönüllü yardım kuruluşlarına polisiye tedbir dışında terk etme eğilimindedir. Durum "olağanlık" süreci üzerinden kabul gördükçe, otorite kendi aygıtlarını yeniden var etme konusunda oldukça beceriklidir.

Olağan durumlarda dahi terk edilen kamusal hizmetler, olağandışı durumlarda zaten yoktur. Ki, bunun gönüllü sübvansiyonları var iken, Marmara depreminde olduğu gibi, tabiiyatıyla var olmaya da niyeti yoktur.

Deprem bölgesine gelen örgütler içinde ağırlıklı vicdani sorumlulukları olanlar, bir arada davranma (koordinasyon) ve sair meseleleri paylaşma girişiminde bulunmuşlardır. Bu toplantılarda vicdani yardım dışında amaç, program ve gerekçelendirilmiş faaliyet tanımsızlığı ve hatta vicdanlaştırılmış faaliyet alanlarında çatışmalar yaşanmıştır. Toplumla buluşma ve barışma özlemi çeken STK ve DKÖ'ler mağduriyet ortamında kitleselleşme hayaline kapılmışlardır. Burada yanılısama/yanılgı, olağandışı durumun o anına ilişkin mağduriyet üzerinden "perspektif", "siyaset" üretme heyecanı belki de hezeyanıdır. Bir tarafı ile populist, örgütsel korteks parçalanmasıdır. Bölgeye sevk edilen ilgili teşkilat sempatan ve üyelerinin tanımsız yolculuğu sebebiyle kişisel pratikler öne çıkmış, sürecin devamlılığı dahi eyyama bırakılmıştır.

Olağan durumdaki tanım ve tarifler olağandışı durumları bizatihi bütünlük içinde belirtmelidir. İddiası olan örgütler geçmiş, bugün ve gelecek üzerinden saptamalarını, varlık biçimlerini ortaya koyar iken, incelikli görev tanımını yapmak zorundadır.

Teşkilatların sivil toplum kuruluşu, demokratik kitle örgütü ve sair ad ve tanımların ötesinde yaşadıkları, var oldukları toplumların dünü bugünü geleceği üzerinden kabul edilebilir, bilimsel ve itirazı muhtemel tanımlarını, görevlerini orta yere açıkça ve yüreklice koymalıdır. Toplumun tüm kesimleri ve hatta özellikle mağdurlarıyla alakalı taraf olma ve hatta yüreklice kavga etme faaliyetlerini isim üzerinden değil, bilimsel ve doğru üzerinden yeniden düşünmeleri gerekmektedir.